FARG‘ONA VILOYATIDA KICHIK BIZNESNI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY IMKONIYATLARI, MAVJUD MUAMMOLARI VA RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI

Maksudov Mashxurbek
Xalqaro Nordik Universiteti, Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasi katta o‘qituvchisi
m.maksudov@nordicuniversity.org
Raximova Nurjahon Mirzohid qizi
Farg‘ona davlat texnika universiteti, Ishlab chiqarishda boshqaruv fakulteti, Iqtisodiyot yo‘nalishi 1-kurs magistranti
nurjakhonrakhimova@gmail.com

Annotatsiya. *Tezisda Farg‘ona viloyatida kichik tadbirkorlikning tarmoq va hududiy ko‘rsatkichlari tahlil qilinib, korxonalarni raqamlashtirishning amaliy ustuvorliklari aniqlanadi. Xalqaro tadqiqotlar asosida raqamli ko‘nikmalar, infratuzilma, xarajatlar va axborot xavfsizligi bilan bog‘liq xatarlar tasniflanadi hamda kichik biznes uchun bosqichli qo‘llab-quvvatlash mexanizmi taklif etiladi.*

Kalit so‘zlar: *Farg‘ona viloyati, kichik tadbirkorlik, raqamli infratuzilma, raqamli ko‘nikmalar, elektron tijorat, hududiy rivojlanish*.

Kirish

Raqamlashtirish kichik biznes uchun bozorlarga kirish, mijozlarga xizmat ko‘rsatish va operatsion boshqaruvni takomillashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, raqamli yechimlardan olinadigan iqtisodiy foyda tarmoq xususiyati, korxona hajmi va xodimlarning tayyorgarlik darajasiga qarab farqlanadi. OECD [1] kichik firmalarning texnologiya, malaka va moliyalashtirish bo‘yicha cheklovlarini raqamli tafovut omillari sifatida qayd etadi. Shu nuqtayi nazardan Farg‘ona viloyati misolida raqamlashtirish ustuvorliklarini aniqlash dolzarbdir.

Metodologiya va ma’lumotlar

Tadqiqot rasmiy hududiy statistika, OECDning tahliliy hisoboti va raqamli transformatsiya bo‘yicha ilmiy adabiyotlar asosidagi ikkilamchi ma’lumotlar tahliliga tayanadi. Statistika boshqarmasining 2025-yil 28-oktabrda e’lon qilingan yanvar–sentabr hisobotidan korxona soni, yangi tashkil etilgan subyektlar va sanoat ko‘rsatkichlari olindi [2]. Raqamlashtirish darajasi bo‘yicha hududiy

ACADEMIC SCIENCE PUBLISHING

mikroma’lumotlar mavjud bo‘lmagani sababli muammolar aniqlangan mahalliy faktlar emas, tekshirilishi lozim bo‘lgan ehtimoliy to‘siqlar sifatida talqin qilinadi.

Hududiy iqtisodiy holat tahlili

Farg‘ona viloyatida 2025-yil 1-oktabrda 30 427 ta faol kichik korxona va mikrofirma qayd etilgan. 2025-yil yanvar–sentabr oylarida 4 920 ta yangi kichik korxona va mikrofirma tashkil etilgan bo‘lib, 2024-yilning ayni davrida bu ko‘rsatkich 4 879 tani tashkil etgan. Yangi tashkil etilganlar sonidagi mutlaq farq 41 ta, nisbiy o‘sish esa taxminan 0,8 foizga teng (muallif hisob-kitobi: 41/4 879 × 100) [2]. Bu natija korxonalar tugatilishi yoki faoliyat davomiyligini emas, faqat yangi tashkil etilish oqimini tavsiflaydi.

2025-yil yanvar–sentabrida viloyat kichik tadbirkorligi 22 816,8 mlrd so‘mlik sanoat mahsulotini ishlab chiqarib, jami sanoat ishlab chiqarishining 56,1 foizini ta’minlagan [2]. 2025-yil yanvar–noyabrida esa kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan ko‘rsatilgan bozor xizmatlari 46 131,8 mlrd so‘mga yetib, bozor xizmatlari umumiy hajmining 74,5 foizini tashkil qilgan [3]. Hisobot davrlari turlicha bo‘lgani uchun bu ikki hajmni bevosita taqqoslab, o‘sish xulosasini chiqarish metodologik jihatdan to‘g‘ri emas.

1-jadval. Farg‘ona viloyatida kichik biznesning ayrim ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	Qiymat	Hisobot davri
Faol kichik korxona va mikrofirmalar	30 427 ta	2025-yil 1-oktabr
Yangi tashkil etilgan korxonalar	4 920 ta	2025-yil yanvar–sentabr
Kichik biznes sanoat mahsuloti	22 816,8 mlrd so‘m	2025-yil yanvar–sentabr
Kichik biznesning sanoatdagi ulushi	56,1 %	2025-yil yanvar–sentabr
Kichik tadbirkorlik bozor xizmatlari	46 131,8 mlrd so‘m	2025-yil yanvar–noyabr

Manba: Farg‘ona viloyati statistika boshqarmasi [2, 3].

Raqamlashtirish imkoniyatlari va cheklovlari

Viloyat kichik korxonalarining tarmoq tuzilmasini e’tiborga olgan holda savdoda elektron tijorat platformalari, xaridorlar bazasini boshqarish va elektron to‘lovlarni integratsiyalash; sanoatda esa ombor va ishlab chiqarish hisobini avtomatlashtirish; xizmatlar sohasida onlayn bronlash, raqamli reklama va xizmat sifatini baholash vositalariga ustuvor ahamiyat berish mumkin. Bular hududning iqtisodiy tarkibi hamda xalqaro adabiyotdan kelib chiqadigan amaliy takliflardir, kuzatilgan joriy etish darajasini ifodalamaydi.

OECD [1] ma’lumotlariga ko‘ra, kichik firmalarning raqamli transformatsiyasiga infratuzilma va moliyaviy resurslarning cheklanganligi, ichki raqamli kompetensiya yetishmasligi, ma’lumotlarni boshqarish hamda kiberxavfsizlik xatarlari to‘sqinlik qilishi mumkin. Vial [4] tashkiliy o‘zgarish va biznes-model moslashuvini raqamli transformatsiyaning muhim sharti sifatida

ACADEMSCIENCE PUBLISHING

ko‘rsatadi. Farg‘onada ushbu omillarning qaysi biri ustuvorligini aniqlash uchun sohaviy va tumanlar kesimidagi maqsadli so‘rov zarur.

Amaliy takliflar

Birinchidan, tarmoq va korxona hajmini hisobga oladigan qisqa raqamli tayyorgarlik diagnostikasi ishlab chiqilishi lozim. Ikkinchidan, savdo va xizmat ko‘rsatish subyektlari uchun elektron savdo, hisob-kitob va CRM bo‘yicha qisqa modulli o‘quv kurslarini tashkil etish maqsadga muvofiq. Uchinchidan, sanoat mikrofirmalarida ombor hisobini yuritish va xarajatlarni kuzatish bo‘yicha arzon, bulutli yechimlarni sinovdan o‘tkazish mumkin. To‘rtinchidan, tanlangan korxonalarda pilot loyiha boshlanishidan oldin va keyin xarajat, buyurtmani bajarish vaqti, tushum va rentabellik ko‘rsatkichlarini qayd etish zarur.

Pilot dastur samaradorligini tekshirishda raqamli yechim joriy etgan korxonalar natijalari o‘xshash, lekin joriy etmagan korxonalar bilan qiyoslanishi mumkin. Bunda korxona miqyosi, faoliyat turi, hudud va boshlang‘ich moliyaviy holat singari omillar nazorat qilinishi talab etiladi. Bunday yondashuv tavsiyalarning iqtisodiy asoslanganligini kuchaytiradi.

Xulosa

Farg‘ona viloyatidagi rasmiy statistika kichik biznesning sanoat va xizmatlar bozoridagi muhim o‘rnini tasdiqlaydi. Raqamlashtirish uchun eng istiqbolli yo‘nalishlar korxonalarning amaldagi biznes-jarayonlariga mos, o‘lchash mumkin bo‘lgan natija beruvchi yechimlarni tanlash bilan bog‘liq. Raqamli ko‘nikmalarni rivojlantirish, arzon texnologiyalar va natijadorlik monitoringini birlashtirgan bosqichli yondashuv hududiy kichik biznes siyosatining amaliy yo‘nalishi bo‘lishi mumkin. Mazkur xulosalar ikkilamchi ma’lumotlar asosidagi tahliliy tavsiyalar bo‘lib, korxona darajasidagi empirik tekshirishni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **OECD.** The Digital Transformation of SMEs. — OECD Publishing, 2021. — DOI: 10.1787/bdb9256a-en.

2. **Farg‘ona viloyati statistika boshqarmasi.** Farg‘ona viloyatida kichik tadbirkorlik subyektlarining asosiy ko‘rsatkichlari (2025-yil yanvar–sentabr). — 2025. — 28-oktabr. — URL: https://www.farstat.uz/uploads/press25/KB-PR-09-2025.pdf.

3. **Farg‘ona viloyati statistika boshqarmasi.** Farg‘ona viloyatida kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan ko‘rsatilgan bozor xizmatlari qanchani tashkil etdi? — 2026. — 6-yanvar. — URL: https://farstat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/18375-farg-ona-viloyatida-kichik-tadbirkorlik-subyektlari-tomonidan-ko-rsatilgan-bozor-xizmatlari-qanchani-tashkil-etdi.html.

ACADEMIC SCIENCE PUBLISHING

4. **Vial G.** Understanding digital transformation: A review and a research agenda // The Journal of Strategic Information Systems. — 2019. — Vol. 28, № 2. — P. 118–144. — DOI: 10.1016/j.jsis.2019.01.003.

ACADEMIC SCIENCE PUBLISHING